

STATE, TRENDS AND PROSPECTS FOR DEVELOPMENT OF UKRAINIAN EXPORT AGRICULTURAL PRODUCTS

I. Tyukha, T. Polynchik-Yarova

National University of Food Technologies

Key words:

*Export
Agricultural products
Export product structure
Geographic structure of
export
Export development*

Article history:

Received 15.01.2019
Received in revised form
01.02.2019
Accepted 15.02.2019

Corresponding author:

I. Tyukha
E-mail:
tykhaiv@outlook.com

ABSTRACT

The paper presents the results of research of the dynamics of export supply of goods from Ukraine in 2002—2018 and the place of production of agrarian and industrial complex in the total export. It was established that the agro-industrial complex is one of the main budget-forming sectors of the national economy, with a share in the commodity structure of exports of more than 25%. The instability of competitive positions of domestic agricultural products at foreign markets was revealed and internal constraints were noted.

The goods which are the most competitive in the world markets of agrarian production are determined. It was established that the largest volumes of currency earnings are characterized by grain crops, seeds and oilseeds and residues and wastes of the food industry; ready feed. The expediency of optimization of the structure of export of products of the agro-industrial complex as the main condition for Ukraine's entry into the system of international economic relations and the use of the advantages of international trade is substantiated.

The geographical structure of export of agricultural products and the part of the main importing countries of goods from Ukraine in 2002—2018 have been investigated. Comparison of Ukrainian export commodity value indices in 2010 and 2017 relative to 2002 has been made and it has been established that currency revenues grew at a higher rate from exports of goods to India, Egypt and Poland.

The factors contributing to the development of the agrarian economy of the country and factors hindering the increase of production and export growth are considered. It was noted that when forming an effective structure of export of agricultural products, it is necessary to take into account the general laws of the development of the world economy, the existing competitive advantages, the state of real demand for products, provide for the maximum benefit and the equivalence of international exchange, taking into account the classification of export goods. Proposed directions of development of export of domestic agricultural products to the foreign market are offered in conditions of increasing global challenges.

DOI: 10.24263/2225-2924-2019-25-1-7

СТАН, ТЕНДЕНЦІЇ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО ЕКСПОРТУ ПРОДУКЦІЇ АПК

І.В. Тюха, Т.В. Полінчик-Ярова

Національний університет харчових технологій

У статті наведено результати досліджень динаміки експортних поставок товарів з України у 2002—2018 рр. та місце продукції АПК в загальному експорті. Встановлено, що агропромисловий комплекс є одним з основних бюджетоутворюючих секторів національної економіки з часткою у товарній структурі експорту понад 25%. Виявлено нестабільність конкурентних позицій вітчизняної сільськогосподарської продукції на зовнішніх ринках і відзначено внутрішні стримуючі чинники.

Визначено товари, які є найбільш конкурентоспроможними на світових ринках аграрної продукції. Встановлено, що найбільшими обсягами валютної виручки характеризуються зернові культури, насіння і плоди олійних рослин та залишки і відходи харчової промисловості, готові корми. Обґрунтовано доцільність оптимізації структури експорту продукції агропромислового комплексу, як головної умови для входження України в систему міжнародних господарських зв'язків і використання переваг міжнародної торгівлі.

Досліджено географічну структуру експорту продукції АПК та частку основних країн-імпортерів товарів з України у 2002—2018 рр. Проведено порівняння індексів вартості українського експорту товарів у 2010 та 2017 роках відносно 2002 року та встановлено, що найбільшими темпами валютна виручка зростала від експорту товарів до Індії, Єгипту та Польщі.

Розглянуто чинники, що сприяють розвитку аграрної економіки країни та фактори, що перешкоджають збільшенню виробництва й нарощуванню експорту. Зауважено, що при формуванні ефективної структури експорту продукції АПК слід враховувати загальні закономірності розвитку світової економіки, наявні конкурентні переваги, стан реального попиту на продукцію, передбачати отримання максимальної вигоди та еквівалентність міжнародного обміну з урахуванням класифікації експортних товарів. Запропоновано перспективні напрями розвитку експорту вітчизняної агропромислової продукції на зовнішній ринок в умовах посилення глобальних викликів.

Ключові слова: експорт, продукція АПК, продуктова структура експорту, географічна структура експорту, розвиток експорту.

Постановка проблеми. Проблема розширення експортних можливостей та розвитку експортного потенціалу підприємств агропромислового сектору України є складною і різновекторною. Її вирішення вимагає системного підходу та реалізації комплексу організаційно-економічних, управлінських і техніко-технологічних заходів, що сприятимуть посиленню конкурентних переваг продукції АПК на зовнішньому ринку. Основними детермінантами успіху в умовах глобального поступу стають структурна перебудова зовнішньоекономічного потенціалу зі стратегічною орієнтацією на експорт конку-

рентоспроможної агропродовольчої продукції та визначення перспективних ринків збуту. Важливість цього питання, його практична значущість та актуальність не викликає жодних сумнівів та усвідомлюється всіма вченими-економістами та практиками, що й обумовило вибір теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми, пов'язані з розвитком експортних операцій, знайшли відображення у працях таких вчених-дослідників: І.В. Багрової, А.С. Булатової, І.Г. Бураковського, П.Л. Гордієнко, О.І. Дегтярьова, А.М. Кандиби, В.О. Кириченко, П.Г. Клівець, А.В. Ковалевської, Ю.В. Макогона, В.Є. Новицького, І.О. Піддубного, В.В. Покровської, Т.Л. Попова, В.І. Рибалкіна, А.П. Рум'янцева та інших.

Метою статті є з'ясування місця продукції АПК в загальному експорті, оцінка його ефективності та визначення пріоритетних напрямів розвитку експорту продукції АПК вітчизняних підприємств в умовах посилення глобальних викликів.

Викладення основних результатів дослідження. Аграрний сектор України, базовою складовою якого є сільське господарство, формує продовольчу та у визначених межах економічну, екологічну й енергетичну безпеку, забезпечує розвиток технологічно пов'язаних галузей національної економіки та створює соціально-економічні умови сільського розвитку.

Агропромисловий комплекс дає близько 9—13% валової доданої вартості країни, є одним з основних бюджетоутворюючих секторів національної економіки, частка якого у зведеному бюджеті України за останні роки становить в середньому 20%, а у товарній структурі експорту — понад 25%, забезпечуючи перше місце на світовому ринку олії соняшникової, друге місце — за експортом зернових (без рису) [7].

Експортний потенціал України у сфері агропромислового комплексу є досить значним завдяки багатим природним ресурсам, вигідному географічному розташуванню, вагомому людському капіталу, поступово зростаючій інвестиційній привабливості, збереженому укладу сільського життя та багатотисячолітнім традиціям ведення сільського господарства. Проте конкурентні позиції вітчизняної сільськогосподарської продукції на зовнішніх ринках не є стабільними внаслідок незавершеності процесів адаптації до європейських вимог щодо якості та безпечності харчових продуктів, жорсткої конкуренції, значних коливань цін на світовому ринку, нестійкості торговельних відносин з країнами-імпортерами. Серед внутрішніх стримуючих чинників слід відзначити низькі темпи техніко-технологічного оновлення виробництва, зростання рівня зношеності техніки, переважне використання застарілих технологій, збільшення вартості невідновних природних ресурсів у структурі собівартості виробництва вітчизняної сільськогосподарської продукції, зростання залежності виробництва від природно-кліматичних умов, обмежений доступ до фінансових ресурсів.

У світовому співтоваристві Україну визнають як потенційного лідера з виробництва сільськогосподарської продукції та основних продуктів харчування: зерна, цукру, олії, м'яса, продуктів переробки молока тощо [2]. Але реалізація цього потенціалу вимагає докладання великих зусиль. Україна підтвердила та підтверджує свій статус надійного постачальника сільськогосподарської

продукції на світові ринки, успішно експортуючи продукцію агропромислового комплексу до майже 190 країн світу [2].

Оптимізація структури експорту — це головна умова для входження України в систему міжнародних господарських зв'язків і використання переваг міжнародної торгівлі. Зволікання з визначенням ефективної структури не на користь розвитку зовнішньоекономічної діяльності. Проте слід зробити акцент на тому, що формування структури має ґрунтуватися на загальній закономірності розвитку світової економіки, конкурентних перевагах, наявності реального високого попиту на товари, отриманні максимальної вигоди та еквівалентність міжнародного обміну товарами з урахуванням класифікації експортних товарів (табл. 1).

Таблиця 1. Класифікація експортних товарів АПК України

Група експортних товарів	Класифікаційна характеристика	Види товарів
Експортно-орієнтовані товари	Товари, вироблені в обсягах, що відповідають нормам та фактичному рівню споживання в Україні або мають можливості перевищити ці рівні; товари, виробництво яких є досить ефективним і конкурентоспроможним на світовому ринку	Яловичина, сухе молоко, вершкове масло, пшениця, кукурудза, сир, цукор
Експортні товари-лідери	Товари, які виробляються в кількості, що перевищує норми і фактичний рівень споживання в Україні; товари, які мають найбільші порівняльні переваги на світовому ринку; товари, які займають найбільшу питому вагу в товарній структурі експорту	Соняшникова олія, ячмінь, насіння соняшнику

З огляду на наведену класифікацію слід зауважити, що передусім необхідно нарощувати виробництво й експорт тих товарних позицій, які мають найбільшу конкурентоспроможність на світових ринках і можуть в достатній кількості вироблятися в Україні. Тобто група експортних товарів-лідерів і надалі повинна залишатися домінуючою складовою товарної структури експорту.

Для формування ефективної товарної структури українського експорту продукції АПК та реалізації можливостей експортного потенціалу країни, визначимо товари, які є найбільш конкурентоспроможними на світових ринках аграрної продукції (табл. 2).

Таблиця 2. Основні групи товарної структури українського експорту з 2002 р. по січень—травень 2018 р., млн дол. США [7]

Показник	2002	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Січень—травень 2018 р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Усього	17957,09	50744,29	67594,10	67779,84	62305,93	53901,69	38127,15	36361,71	43264,74	19460,14
у тому числі										
02 м'ясо та істивні субпродукти	209,49	90,02	197,64	315,68	348,47	381,78	377,67	387,79	531,24	247,51

Продовження табл. 2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
04 молоко та молочні продукти, яйця птиці; натуральний мед	144,78	648,68	702,68	611,46	691,53	575,43	386,48	330,52	494,21	194,25
07 овочі	27,37	118,44	132,85	132,36	111,05	129,86	97,21	152,65	235,37	74,45
08 істівні плоди та горіхи	35,94	208,40	217,01	197,72	137,89	148,19	154,08	148,22	195,29	83,79
10 зернові культури	997,71	2447,13	3604,48	6970,36	6351,70	6544,13	6057,49	6073,92	6501,13	2750,89
12 насіння і плоди олійних рослин	42,49	1081,07	1431,31	1752,08	2044,81	1687,72	1475,46	1535,00	2060,12	623,84
17 цукор і кондитерські вироби з цукру	112,23	206,43	241,79	341,20	259,30	147,09	169,51	352,01	417,35	162,49
19 готові продукти із зерна	28,58	253,94	338,44	394,92	412,32	390,13	267,92	212,45	296,41	105,43
22 алкогольні і безалкогольні напої та оцет	85,93	414,44	363,93	367,28	361,95	251,28	183,61	163,81	209,24	95,87
23 залишки і відходи харчової промисловості; готові корми для тварин	82,37	477,46	625,56	877,47	921,34	1108,25	995,78	982,98	1051,17	513,90

Серед основних груп товарної структури українського експорту з 2002 р. по січень—травень 2018 р. слід відзначити ті, що характеризуються найбільшими обсягами валютної виручки:

- 10 — зернові культури;
- 12 — насіння і плоди олійних рослин;
- 23 — залишки і відходи харчової промисловості; готові корми.

З табл. 2 видно, що обсяги експорту обмежуються занадто вузькою номенклатурою товарів: зернові культури, жири та олії, молочні продукти, м'ясо, насіння олійних культур. Питома вага цієї групи товарів у загальних обсягах експорту становить понад 65%. У той же час в АПК товарних видів продукції виробляється в 5 разів більше тих найменувань, які визначають формування експортного потенціалу. Позитивним є зростання частки сільськогосподарської продукції в загальному обсязі експортної виручки. Так, частка продукції АПК у структурі експортної виручки України зросла з 13,3% у 2002 р. до 41,04% у 2017 р. [7; 10].

За підсумками 2017 р. Україна експортувала агропромислової продукції (групи 1—24 УКТЗЕД) на суму 17,8 млрд дол. США. Цей результат став другим за всю історію незалежності, поступившись досягнутим у 2012 р. обсягам експорту (17,9 млрд дол. США). Ключовими продуктами вітчизняного аграрного експорту традиційно стали зернові та олійні культури, соняшникова олія і продукція харчової промисловості, на які припадає близько 90%

його вартості. У 2017 р. Україна оновила рекорд експорту зернових. Поставки українського збіжжя на ринки країн світу склали 41,8 млн тонн, з них кукурудзи — 19,4 млн тонн, пшениці — 17 млн тонн, ячменю — 4,9 млн тонн.

Рекордним 2017 р. також став для експорту сої (2,9 млн тонн), соняшникової олії (5,8 млн тонн), цукру (майже 600 млн тонн) та макухи (4,9 млн тонн). Також у 2017 р. помітно збільшилися й зарубіжні поставки тваринницької продукції. Абсолютні рекорди були зафіксовані в експорті м'яса птиці (271 тис. тонн), яєць (92 тис. тонн), вершкового масла (30 тис. тонн) та меду (68 тис. тонн) [10].

Крім того, у 2017 р. Україна поставила до ЄС продукції агропромислового комплексу на 5,8 млрд дол. США, перевищивши рекордні показники експорту в цей регіон у 2012—2013 рр. (5 млрд дол. США) і сягнувши найвищого за часів незалежності показника.

До трійки лідерів українського аграрного експорту у 2017 р. ввійшли: олія соняшникова (24% від загального), кукурудза (17%) та пшениця (15%). Крім зазначених товарів, до десятки провідних експортних позицій належать також соєві боби, насіння ріпаку, тверді відходи від вилучення рослинних олій (макуха, шрот), ячмінь, м'ясо та субпродукти птиці, цукор і тютюнові вироби.

Загалом питома вага ТОП-10 аграрної експортної продукції становить 81% від загальної вартості українського експорту за 2016 р. (рис.).



Рис. ТОП-10 товарів аграрного експорту у 2017 р. [10]

Зростання обсягів аграрного експорту у 2017 р. відносно 2016 р. у ТОП-10, головним чином, обумовлено збільшенням кількості проданих товарів у натуральному виразі. Найбільший приріст експорту у натуральному виразі мали насіння ріпаку (у 2,1 раза), цукор (на 28,5%), олія соняшникова (на 18,9%), а також макуха і шрот (на 19,1%).

У табл. 3 наведено десять найбільших країн-імпортерів української продукції у 2002—2018 рр.

Таблиця 3. Частка ТОП-10 країн-імпортерів товарів з України у 2002—2018 рр. [7; 10]

Країна-контрагент	2002	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Січень-травень 2018 р
Єгипет	1,77	2,60	1,97	4,25	4,36	5,31	5,45	6,23	4,23	3,92
Індія	0,88	2,74	3,31	3,35	3,14	3,37	3,79	5,23	5,10	5,53
Іспанія	2,08	0,79	1,42	2,26	1,57	2,16	2,74	2,76	2,91	2,75
Італія	4,62	4,73	4,48	3,62	3,75	4,58	5,19	5,31	5,71	6,04
Китай	3,90	2,59	3,20	2,58	4,32	4,96	6,29	5,04	4,71	4,40
Нідерланди	1,59	1,02	1,22	1,22	1,66	2,05	2,38	2,74	3,87	3,29
Німеччина	4,21	2,90	2,54	2,36	2,49	2,95	3,48	3,92	4,05	4,00
Польща	2,82	3,52	4,13	3,79	4,09	4,91	5,19	6,05	6,30	7,01
Російська Федерація	17,76	26,10	28,98	25,56	23,73	18,18	12,66	9,88	9,10	7,78
Туреччина	6,88	5,89	5,46	5,35	6,02	6,61	7,27	5,64	5,82	6,15

Серед зазначених країн найбільша питома вага українського експорту товарів припадає на Російську Федерацію, Туреччину та Польщу. Динаміка експортних поставок протягом досліджуваного періоду до зазначених країн була різною. Так, хоча Російська Федерація була і залишається найбільшим імпортером української продукції, її частка щорічно зменшується через відомі політичні причини. Експорт до інших країн-контрагентів характеризується позитивними темпами зростання (табл. 4).

Таблиця 4. Індекси вартості українського експорту товарів в розрізі ТОП-10 країн-контрагентів у 2002—2018 рр. [7]

Країна-контрагент	2010/2002	2011/2010	2012/2011	2013/2012	2014/2013	2015/2014	2016/2015	2017/2016	2017/2002
Єгипет	4,15	1,01	2,17	0,94	1,05	0,73	1,09	0,81	5,75
Індія	8,82	1,61	1,02	0,86	0,93	0,80	1,32	1,16	13,97
Іспанія	1,08	2,39	1,59	0,64	1,19	0,89	0,96	1,25	3,38
Італія	2,89	1,26	0,81	0,95	1,06	0,80	0,97	1,28	2,98
Китай	1,88	1,64	0,81	1,54	0,99	0,90	0,76	1,11	2,91
Нідерланди	1,81	1,59	1,01	1,25	1,07	0,82	1,10	1,68	5,88
Німеччина	1,95	1,17	0,93	0,97	1,03	0,84	1,07	1,23	2,32
Польща	3,53	1,56	0,92	0,99	1,04	0,75	1,11	1,24	5,38
Російська Федерація	4,15	1,48	0,88	0,85	0,66	0,49	0,74	1,10	1,23
Туреччина	2,42	1,23	0,98	1,04	0,95	0,78	0,74	1,23	2,04

Порівнюючи індекси вартості українського експорту товарів у 2010 р. та 2017 р. відносно 2002 р., слід відзначити, що найбільшими темпами валютна виручка зростає від експорту товарів до Індії (у 8,82 раза у 2010 р. та у 13,97 раза у 2017 р.), Єгипту (у 4,15 раза у 2010 р. та у 5,75 раза у 2017 р.) та Польщі (у 3,53 раза у 2010 р. та у 5,38 раза у 2017 р.). Індекси вартості інших періодів не мали значних динамічних відривів. Крім того, слід відзначити неоднорідність показників динамічного ряду, що свідчить про відсутність у державі системного підходу щодо реалізації експортної діяльності агропромислового комплексу України.

Каталізатором експорту агропромислової за досліджуваний період стало укладання Україною 16 угод про вільну торгівлю, які покривають 45 країн світу [12].

Серед зазначених угод найбільш широку зону вільної торгівлі передбачає угода, укладена між Україною і Європейським Союзом. Згідно з положеннями угоди про поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі (ПВЗВТ) встановлення безмитних тарифних квот ЄС передбачено для 36 видів товарів АПК (яловичина, свинина, м'ясо баранини, м'ясо птиці, молоко, вершки, йогурти, зернові, висівки, мед, цукор, крохмаль, гриби, часник, солод, виноградний і яблучний соки, вершкове масло, цигарки, етанол, яйця та альбуміни тощо). При цьому для м'яса свинини, м'яса птиці, грибів, яєць та альбумінів встановлено додаткові тарифні квоти. Крім того, для 18 товарів тарифні квоти передбачають збільшення обсягів впродовж 5 років з дати застосування торговельних положень Угоди [1; 14].

Зростанню інтенсивності експортних поставок сприяло також отримання можливості вітчизняними експортерами користуватися Генеральною системою преференцій США, в рамках якої передбачено безмитний експорт близько 5000 видів товарів.

Ще одним сприятливим для розвитку експорту чинником стало зростання попиту на органічну продукцію з України. Європейські компанії розглядають Україну як важливого стратегічного партнера у постачанні органічної продукції на заміну сировини з Китаю. Вигідне географічне розташування України дає змогу здійснювати постачання як автомобільним або залізничним транспортом, так і морським шляхом — судном або баржею. Навіть ті закордонні підприємства, що раніше займалися переробкою виключно традиційної (неорганічної) сировини, почали інвестувати в напрямок «органік» і виокремлювати місце під органічні лінії переробки [3].

Освоєння нових ринків вимагає впровадження новітніх технологій, напрацювання нових експортних зв'язків і пошук нових напрямів для експорту. Основними напрямками, які слід розглядати, є середня Азія, Казахстан, Узбекистан, Азербайджан, країни Кавказу. Цікавими з точки зору експорту є країни Західної Африки та Південно-Східної Азії. До них можна постачати сухе молоко, масло та м'ясні напівфабрикати. Важливими є країни Північної Африки та Близького Сходу. Варто виділити ринки Північно-Східної Азії — Китай, Південну Корею, Японію, Філіппіни та Індонезію. Натомість ринки ЄС не можна розглядати як пріоритетні через інтенсивність конкурентної боротьби на них [6].

Перспективним регіоном є країни MENA (Middle East and North Africa). Серед цих країн варто виокремити Єгипет. По-перше, ця країна є лідером з імпорту української продукції на свій ринок і надійним партнером України в аграрній сфері. По-друге, відкриття нового русла Суецького каналу у 2015 р. розширило можливості експорту до Африки. Запуск каналу має активізувати співпрацю між Україною та Єгиптом і збільшити кількість транзитних кораблів. Достатньо містким ринком для збуту української продукції АПК є Ізраїль, з яким в активній стадії відбувається підготовка до ратифікації зони вільної торгівлі [5; 6].

Представимо напрями реалізації експортного потенціалу продукції АПК в розрізі окремих продуктів. Так, перспективними для експорту українських

молочних продуктів є ринки Китаю та країн Персидської затоки. На них існує незадоволений попит на ультрапастеризоване молоко, сухе знежирене молоко, технічний і харчовий казеїн. Експорт кормів для тваринництва буде виправданий для ринків Саудівської Аравії, а української м'ясної продукції — для ринків таких країн, як Гонконг, Південна Корея, В'єтнам і Катар. Експорт на ринок ЄС має нішевий характер, тож переважає продукція *superfood* — продукти здорового харчування (горіхи, насіння льону, коноплі, мед тощо), органічних продуктів, фруктів, овочів, продуктів їх переробки та дитячого харчування [1; 5; 8; 13].

Досить перспективними ринками збуту окремих видів української сільськогосподарської продукції є країни Азії. Потенційними споживачами ячменю є Саудівська Аравія, Китай, Японія, Ізраїль, Сирійська Арабська Республіка, а потенційними імпортерами вітчизняної пшениці — Китай, Японія, Індонезія, Малайзія, сухого молока — Філіппіни, Таїланд, Індонезія, Малайзія. Також щорічно Алжир, Єгипет, Марокко, Нігерія та деякі інші країни Африки імпортують значні обсяги агропродовольчих товарів, зокрема пшениці, кукурудзи, цукру, соняшникової олії, сухого молока [13].

При розробці ефективної географічної структури експорту Україна повинна, з одного боку, зберегти традиційні ринки збуту продукції, з іншого — цілеспрямовано освоювати нові потенційні та перспективні ринки. Особливу увагу необхідно приділити розвитку взаємовідносин в агропродовольчій сфері з країнами, які є найбільшими імпортерами продукції АПК у світі. До потенційних споживачів українського експорту продукції АПК слід віднести країни, які, по-перше, залежать від імпорту продовольчих і сільськогосподарських товарів; по-друге, мають тенденцію до підвищення попиту на цю продукцію завдяки високим темпам економічного розвитку. До таких країн належать країни Близького Сходу, Азії та Північної Африки.

Розвиток тісних економічних відносин з країнами Близького Сходу (Іран, Кувейт, Саудівська Аравія та ін.), які не мають природно-кліматичних умов для виробництва більшості агарних товарів, є перспективним, адже вони мають можливість їх імпорту завдяки доходам від експорту нафти. Товарна номенклатура імпортих продовольчих потреб цих країн значною мірою збігається зі структурою українського експорту, а українські товари в цілому конкурентоспроможні в цьому регіоні.

Що стосується країн СНД (традиційних ринків збуту), то зусилля України мають бути спрямовані на активізацію торгівлі на взаємовигідних умовах. Експортну структуру в ці країни й надалі повинні формувати м'ясо і м'ясопродукти, кондитерські вироби, продукція зернопромислового комплексу, соняшникова олія, молочна та плодоовочева продукція. Однак необхідно уніфікувати технічні умови виробництва і стандарти.

Розвиток економічного співробітництва з європейськими країнами і США дасть можливість вивести українських товаровиробників на надзвичайно розвинені, але досить вимогливі і жорсткі агропродовольчі ринки, конкуренція на яких буде стимулювати якісне оновлення виробництва в АПК. Структура експортних поставок Україною в ці регіони повинна і далі складатись з пшениці, сирів, молока і вершків згущених, кукурудзи тощо.

Висновки

Необхідною умовою інтенсифікації зовнішньоекономічної діяльності АПК на сучасному етапі стає насамперед підвищення ефективності використання її експортного потенціалу. Метою нарощування експортного потенціалу є створення умов для входження України в систему міжнародних господарських зв'язків і використання переваг міжнародної торгівлі при вирішенні завдань економічного розвитку держави за рахунок розширення обсягів, поліпшення структури та умов збуту вітчизняної продукції на зовнішніх ринках.

При формуванні механізмів державного регулювання експорту потрібно врахувати слабкість держави, нездатність підтримувати на належному рівні правову, виконавчу, платіжну та податкову дисципліни. Важливо підкреслити, що держава тільки створює відповідні умови для виникнення і поліпшення чинників конкурентних переваг, а переваги створюються безпосередньо товаровиробниками.

Для реалізації експортного потенціалу продукції АПК необхідно здійснювати фінансову підтримку вітчизняних експортерів, удосконалювати правове регулювання в зовнішній торгівлі, поліпшити інформаційне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності.

Література

1. FAQ з питань функціонування вільної торгівлі між Україною та ЄС. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=b142801e-b932-4207-aea9-df3728dad379&title=FAQZPitanFunktsionuvanniaVilnoiTorgivliMizhUkrainoiuTas>.
2. Державна цільова програма розвитку аграрного сектору економіки на період до 2021 року. URL: <http://minagro.gov.ua/apk?nid=24198>.
3. Експорт органіки: інструкції для компаній. URL: <http://agravery.com/uk/posts/-author/show?slug=ekspost-organiki-instrukcii-dla-kompanij>.
4. Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року. URL: <http://minagro.gov.ua/apk?nid=16822>.
5. Культури і країни з найбільшим експортним потенціалом для України. URL: <http://a7d.com.ua/novini/40532-kulturi-krayini-z-nayblshim-ekspornim-potencalom-dlya-ukrayini.html>.
6. Основні експортні напрямки української аграрної продукції — ЄС, країни Азії та Африки. URL: <http://infoindustria.com.ua/osnovni-ekspostni-napryamki-ukrayinskoyi-agrarnoyi-produktsiyi-es-krayini-aziyi-ta-afriki>.
7. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua>.
8. Плодоовочеві лідери на зовнішніх ринках: що і куди постачати? [URL: <https://grow-how.in.ua/plodoovochevi-lidery-na-zovnishnih-rynkah-shho-i-kudy-postachaty>].
9. Реутов В.С. Стратегічні напрями розвитку зовнішньоекономічної діяльності агропродуктового ринку України. *Агросвіт*. № 4, 2012. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/4_2012/2.pdf.
10. Топ-10 товарів аграрного експорту з України у 2017 URL: <http://agravery.com/uk/posts/show/top-10-tovariv-agrarnogo-ekspostu-z-ukraini-u-2017>.
11. Україна зможе експортувати м'ясо до Катару. URL: <http://agro-yug.com.ua/archives/-10461>.
12. Україна має ЗВТ з 45 країнами. — Мінекономрозвитку URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2017/08/7/627817>.
13. Шість експортних орієнтирів для АПК. URL: <https://agropolit.com/blog/22-shist-ekspornih-oriyentiriv-dlya-apk>.
14. Щодо угод про вільну торгівлю (УВТ). URL: <https://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/-economic-cooperation/trade-agreements>.
15. Як українському аграрному бізнесу вийти з кризи. URL: <http://agravery.com/uk/posts/show/ak-ukrainskomu-agrarnomu-biznesu-vijiti-z-krizi>.